

Uvod v glasbo

Dr. Stanko Vurnik

Uvod

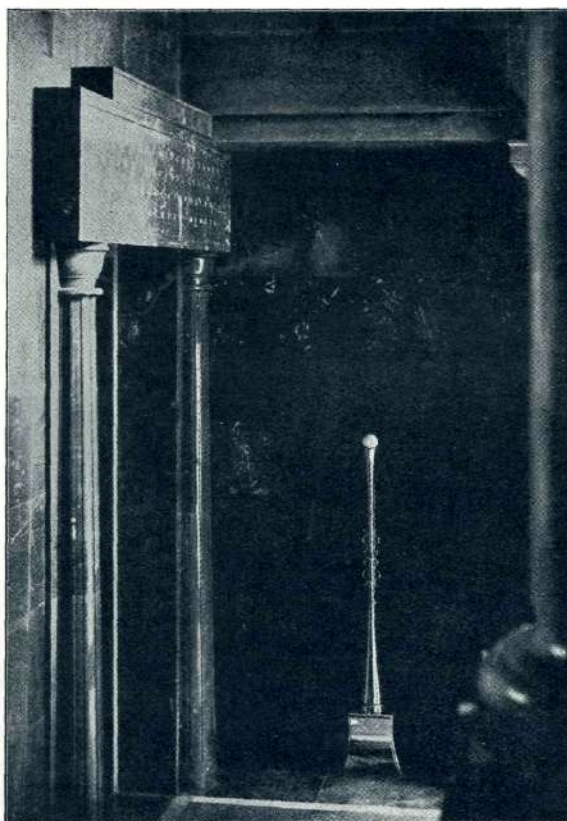
Ta spis je namenjen izobražencu, ki se hoče poglobiti v razumevanje glasbenih umetnin. Slovenci še nismo imeli doslej podobnega dela, ki bi uvedlo ljubitelja glasbe v stil in razumevanje zgodovinskih stilnih tipov muzike. Gotovo je namreč, da po svojem čutnem učinku deluje glasba močno celo na živali, res je pa tudi, da glasbena umetnost ne učinkuje na vse ljudi z enako silo. Neki ljudje, med njimi tudi izobraženci ali celo za literaturo ali upodabljačo umetnost sicer zelo sprejemljivi ljudje trdijo, da »niso muzikalični« ali da glasbe sploh ne »razumejo«, da zanjo nimajo »talenta«. Tak talent se pripisuje ljudem, ki se zlahka vživljajo v posebni, malo predmetni glasbeni »jezik«, čigar izraz, artikulacija in vsebina jim je tako prirojena, da morejo uživati glasbo celo iz same abstraktne partiture.

Psihologi trdijo, da obstojajo posebna dušeslovna nagnjenja pri posameznikih, tako da neki ljudje »mislijo v likih in barvah«, da so neki drugi »motorično disponirani« in tretji »akustično«, t. j., da jim od gotovega dogodka, postavim veselice, ostanejo zlasti v spominu šumi in glasovi, muzika, dasi se »vizualniku« pri spominu na isto veselico pokažejo v mislih barve in obrazi valujoče množice itd. Gotovo je tudi od disponiranosti »muzikaličnost« nekaj odvisna; tako n. pr. trdijo, da ima čisto vizualno disponiran človek izredno slab spomin za melodijo in da se melodijske spominja čisto kot take ali take vijuge, da je pa ne »sliši« v mislih in si akordov ne more »predstavljati«. Taki ljudje n. pr. hvalijo tiste vrste godbo, ki »slika« (Tonmalerei), t. j. ono, ki vzbuja tudi asociativne vizualne predstave, za katere daje z naslovom smer in navodilo, da pa od tako zvane »čiste muzike«, n. pr. kánona, nimajo nič, da jim globlje seže učinek slabe slike kakor mojstrske fuge. Največ ljudi »razume« še programsko muziko, vokalno pesem, opero, oratorij, ker je spojena z besedo, za njo sledi že omenjena asociativna, ker je večina ljudi disponirana pol »vizuelno« in pol »akustično« obenem; v krogu »absolutne« muzike, v prvi vrsti čisto instrumentalne pa se v splošnem najhitreje »razume« ritmična plesna glasba, pri kateri ni skoro ničesar treba »razumeti«.

V ostalem se ločijo kakor v vseh umetnostnih panogah, tudi v glasbi ljudje, ki so »glasbeno verzirani«, od onih, ki imajo z glasbo le površno znanje. Dočim zadnji vrtajo le bolj za predmetno, čuvstveno vsebino, se prvi zanimajo bolj za zgolj formalno plat glasbene umetnine in preiskujejo kompozicijo, tematiko itd.

Vse to so zgolj individualni razločki v nas, ki poslušamo glasbo: eni jo razumejo tako ali tako enostranski, drugi jo zgrabijo drugače, kakor so pač disponirani, glasbeno naobraženi itd.

Vsi pa smo podvrženi v uživanju in presojanju glasbe oni subjektiviteti, ki izhaja iz »usmerje-

Plečnikova šola (arh. Fr. Tomažič), svetiljka v veži palače Zbornice za TOI v Ljubljani

nosti časa« za naše razumevanje glasbe. Tako ima ali je še nedavno imela povprečnost, tudi med glasbeniki samimi, za impresionizem in romantiko več umevanja kakor za Haydna, skoro nič pa se ni mogla vživeti v tvorbo XIV. in XV. stoletja, koral ali antično glasbo. V najnovejšem času oživljajo, t. j. dobivajo za naše umevanje točnejše obrise tudi te tvorbe in zanimanje zanje narašča čimbolj začenjamo čutiti romantiko za osladno, literarno, poceni »čutno žgečkanje« malo »čisto muzikalno« itd.

Baš te večne menjave okusov in interesov pa mešajo človeka, ki bi rad razumeval glasbo in sledil njenemu večnemu vretju, ter se čimbolj opojil z njeno umetnostno močjo. Res je namreč, da se da v največ primerih celo dozdevne »popolne nemuzikaličnosti«, razumevanje glasbe pri posamezniku dvigniti z vzgojo. Nebroj uvodov v glasbeno razumevanje imajo drugi narodi; vse te izdaje slede cilju: na popularen način, dostopen širšim krogom, uvesti čitatelje v jezik, stil in zgodovino muzike. Slovencem naj za prvo potrebo služi tale uvod.

V prvem, sistematičnem delu sem poizkusil poljudno uvesti čitatelja v posebno muzikalno govorico, izrazna sredstva ter terminologijo muzike, dalje v nje vsebino in stil kot zaključen organizem, v bistvo kulturnega razvojnega mehanizma, v razliko med estetsko subjektivnim in histo-